

Túl a sóletverseny első fordulóján

Az előző hónapban sóletfőző versenyt hirdetett a körzet vezetése, melyről a Pesti Sólet januári számában Önök is olvashattak. Nos, azóta már el is indult a „viadal”, s az első jelentkező már bemutatta tudását. Egy úr, a Dohány utcai zsinagóga kórusának tagja, Littner György ragadott fakanalat elsőként február 10-én, mi pedig másnap, az i.tentiszelet után fogyaszthattuk a nyitó „pályaművet”. Előljáróban annyit, sajnálhatja, aki nem kóstolta meg...

– Gyerekkoromban, 5-6 évesen kezdtem el főzni a nagymamámmal – emlékezett Littner György. – Később, az első munkahelyemen, a Mátyás pincében, ahol pincérként dolgoztam, az első körben minden területet meg kellett ismerni, hogy hasznos tanácsokkal tudjuk segíteni a vendégeket, illetve felkészülten válaszolhassunk a kérdéseikre. Így többek közt a szakácsok mellett is eltölthettem egy kis időt, s bizony itt is sokat tanultam. Talán kicsit furcsán hangzik, de nőüléskor is három feladatot vállaltam be, a pénz kezelése, illetve bevásárlások mellett az én reszortom a főzés is. Leginkább marhahúsból készült ételeket, így vadast, s természetesen pörköltöket szeretek készíteni. De a maceszgomóc-levesemet is szeretik.

Szakácsunk még iskolába se járt, de már tagja volt a Nagyfuvaros utcai zsinagóga kórusának, melyet nyolc évig erősített. A kórushoz a későbbiekben is ragaszkodott, mert negyven évig az Operaház kórusában szerepelt, egészen tavaly szeptemberig, nyugdíjba vonulásáig. De csak ott fejezte be, ugyanis a mi kórusunknak immár három éve tagja. S most bizonyította, a konyhában sem mozog idegenül.

– A hozzávalók beszerzésével ezúttal nem kellett foglalkoznom, sőt, a babot már csütörtökön beáztatta Frölich Kati. Neki és Fülöp Ildinek szeretnék itt is köszönetet mondani a segítségért – folytatta a verseny első résztvevője. – Negyven személyre kellett készítenem sóletet, ehhez 4 kiló húst, némi füstölt

csontot, 4 kiló babot, 1,5 kiló gerslit, 40 tojást, 5-6 fej hagymát, egy fej fokhagymát és persze fűszereket használtam. A hozzávalókat rétegezve helyeztem el: egy sor bab és gersli, majd hús és csont, illetve tojás, s ezt néhányszor megismétltem. Miután én nem héjastól teszem bele a tojást, hanem a már kész kemény tojást megpucolva, így csak óvatosan lehet keverni főzés közben, ez nagyjából két órán keresztül tartott pénteken, majd jó egy órára betettem a sütőbe. Készült egy sima, illetve egy fűszeres változat is. Másnap pedig feszülten lestem, hogy mennyire ízlik a társaságnak. S bizony örültem, amikor láttam, hogy sokan kétszer fordultak. Szinte megtelt a Talmud-Tóra és jól esően ettük a korai ebédet. A sikerre jellemző, többen is mindkét változatot megkóstolták – s mindkettő után elismerően bólogattak. De főrabbink, dr. Frölich Róbert is dicsért, persze szokásos módon, kicsit csipkelődve jegyezte meg, hogy nem csak kedvére

való, de a versenyben elkészültek közül eddig a legjobb sóletet fogyasztotta el... Ha valaki kedvet kapott a főzéshez, még mindig jelentkezhet. Míg aki tesztelné a versenyzők tudását, már jövő szombaton megkóstolhatja a „második terítést”. Ráadásul most kritizálhatja körzetünk elnökét is, mert pénteken (azaz március 2-án) Zoltai Gusztáv serénykedik majd a konyhában, s másnap jön a puding, akarom mondani, a sólet próbája, vagyis az evés. *Schiller Zsolt*

Meghívó

A Dohány utcai templomkörzet szeretettel meghívja a kedves hittestvéreket a **2012. március 11-én 16 órai** kezdettel a **Goldmark** teremben tartandó **Purimi ünnepségére**.

A hagyományoktól eltérően egy beszélgetős, táncos délutánt szervezünk. A jó hangulatról a **BeatBand zenekar** a 60-as, 70-es évek nosztalgia zenéjének (Beatles, Cliff Richard, Illés stb.) felidézésével gondoskodik. Az együttessel **Bánó András** és **Magyar Kornélia** is fellép.

Az ünnepről **Dr. Frölich Róbert főrabbi** úr beszél. Purimi finomságokkal várjuk Önöket.

Dr. Frölich Róbert
főrabbi s.k.

Zoltai Gusztáv
elnök s.k.

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Molnár Ferenc ismeretlen verse (4. oldal)

Zsinagógák a magyvilágból (6. oldal)

Főrabbink előadása a Szabadegyetemen (5. oldal)

Madonna teremthet békét Izraelben

A Madonnát kedvelő izraeliek Facebook-csoportban kérnek békét. A rajongók azt szeretnék elérni a kormánynál, hogy szüntesse be a hadi tevékenységeket, amíg az országban van az énekesnő, aki világkörüli turnéja részeként május 29-én lép színpadra Tel-Avivban. A New York Daily News információi szerint a helyi rajongók egy csoportot alapítottak a legnagyobb közösség oldalon, amelynek nevével Netanjahu miniszterelnöknek üzennek: „Bibi, ne indíts háborút Iránnal, legalább a Madonna-show-ig!” A rajongók azért kérték ezt, mert sok híresség nem szívesen lép fel olyan országban, amely háborúban áll egy másikkal. A koncertre minden jegy elkelt, a helyi rajongók alig várják, hogy élőben láthassák a világsztárt.

Feltárják az ősi Hipposzt

A Genezareti-tó partján álló Hipposzt (héber neve Szuszita) ie. III. században alapították, s a VIII. században, 749. január 18-án döntötte romba egy hatalmas erejű földrengés. A pusztítás oly nagy volt, hogy lakosai elhagyták a várost, ahová soha többé nem tértek vissza, de a későbbiekben sem telepedett meg itt senki. Hipposz a római birodalom keleti határvidékén, a mai Jordánia, Szíria és Izrael területén lévő tíz város csoportjához, a Dekapoliszhoz tartozott. A Dekapolisz városai a görög és római kultúra központjai voltak a szemita (nabateus, arámi és héber) kultúrájú térségben. A Haifai Egyetem régészei Artúr Szegal professzor és Mihael Eizenberg irányításával 2000-ben kezdték meg a feltárasokat.

Zájin Ádár és Purim előtt

A következő napokban – remélhetőleg a valóságban is – „búcsúzunk” a téltől, meghozzá rögtön két örömnappal. A legnagyobb, a Purim előtt héttel tartjuk, Zájin Ádárt, azaz Ádár hónap hetedikét, amely ugyan kisebb ünnep, mégis kiemelkedő nap a zsidók számára...

Dr. Frölich Róbert rovata

Ádár az utolsó zsinagógai hónap, több örömnappal, ezért hónap elején egy táblát szokás kiakasztani a zsidó otthonok falára, amelyen héberül ez áll: misenichnász ádár, marbim beszimchá: „Mihelyt bekö-

a Bethlen körzettel közösen. Hogy miért oly fontos nap Zájin Ádár? Nos, ez Mózes születésének és halálának évfordulója. Ráadásul a Tórában maga vall erről, mikor közvetlen halála előtt ezt mondja:

A perzsa uralom alatt élő zsidók – kb. ie. 450 – megmenekülésére emlékezünk Purimkor, azaz a sorsvetés idején. Ugyanis Hámán, a helyi „miniszter” sorsvetéssel választotta ki azt a napot, amelyen végleg leszámol a zsidókkal és kiirtja őket. Magát a történetet Eszter könyvében (Megillat Esztér) olvashatjuk, s megtudhatjuk, miként mentette meg a király zsidó felesége népét és nagybátyját, Mordechájt, aki aztán Hámán helyébe lépve lett Achasvéros király talán legfontosabb bizalmi embere. Az ünnepet megelőzi Eszter börtje, ezt a gyász és böjtnapot a királynő háromnapos segélykérő böjtjének emlékére tartják. Ám nem előző este kezdődik, hanem csak pirkadkor és estig tart. /Sok évvel később Júda Makkabi és csapata ezen a napon mért nagy vereséget a görögök Nikánór vezetése alatt álló seregére./ Eszter könyve (az Énekek éneke mellett) az a szentírási

szöveg, amelyben nem szerepel I.ten neve. Bölcsseink szerint azért, mert Eszter királyné idejében I.ten nem nyilvánosan művelt csodákat, mint pészahkor vagy hanukkakor, hanem titokban. A hagyományoknak megfelelően, az ünnep tiszteletére a Dohány utcai körzetben is lesz Megilla olvasás, meghozzá március 7-én (szerdán) 17 órakor a Hősök Templomában, illetve másnap reggel fél nyolckor a Talmud Tórában. Kérjük a szülőket, hogy minél többet hozzak el gyermekeiket, unokáikat. S ahogy azt ilyenkor illik – legalább a csemeték – öltözzenek jelmezbe, s mindenki szerelkezzen fel különféle zajkeltő eszközzel, – síppal, dobbal, nádi hegedűvel, – hogy Hámán nevének elhangzásakor minél nagyobb ricsajt csapjunk. Az ünnep elmaradhatatlan édessége: hámán-táska, de sok helyen a flódní is.

szönt ádár, meg kell sokasítani az örömet”. Az ádár-táblára két halat is szoktak rajzolni, mert az állatövi jegyek között (a horoszkópban) ádár a halak jegyében áll, s azért kettőt, mert a zsinagógai szököévbén két ádárt is tartunk. A zodiákus jeleket megtaláljuk a híres ókori Bét Alfa-i zsinagóga mozaikpadlóján is. Továbbá, zájin ádár alkalmával halvacsorát szoktak tartani, ahogy mi is tesszünk március 1-én,

„százhusz éves vagyok ma.” A legenda szerint Hámán (bővebben Purimnál), azért Ádára sorsolta ki a zsidók elpusztítására szánt napot, mert tudta, ebben a hónapban halt meg Mózes. Arra viszont nem emlékezett, hogy ekkor is született, így ez nem gyásznapi meg, hanem örömnappal. Nem mellékesen egy másik kiváló rabbi, Jichák Eizik Taub, a kállói cádik is Ádár hó 7-én távozott közülünk.

Jahrzeit-napok a falnál

Május 20-án átadtuk a fekete gránitból készült Jahrzeit-falat a Dohány utcai Zsinagógában. Elkészült a fal, a kis névtáblákkal és gyertyákkal, melyek évente öt alkalommal felgyulladnak, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. Aki eddig elmulasztott jelentkezni, még nem késétt el, és pótolhatja Fülpő Ildinél a templomkörzetben. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szereteteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Januártól segítünk Önöknek és közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Zoldán Sándor	március 5.
Reich Ferenc	március 7.
Dancz Béla	március 11.
Kövesi Lászlóné	március 13.

Reich Ferencné	március 15.
Kéri Lajos	március 17.
Kéri Lajosné	március 18.
Grünwald Józsefné	március 18.

Gáti Ödön	március 19.
Halmi Sándor	március 19.
Fenyves Miksáné	március 20.
Silberer Józsefné	március 22.

Tímár Jenő	március 22.
Raskó Magda	március 23.
Weisz Jenőné	március 29.

Tisztelgés a holokauszt áldozatai előtt

Január 27-e, az auschwitz-birkenaui haláltábor (1945) felszabadításának napja az ENSZ-közügyülés 2005. november 1-jén egyhangúlag elfogadott döntése alapján a holokauszt áldozatainak nemzetközi emléknapja. A határozat

hangsúlyozza „az emlékezés és a tanítás köteleességét”, hogy a jövő nemzedékei megismerjék a hatmillió, túlnyomórészt zsidó áldozatot követelő náci tömeggyilkosságok történetét. A 67. évfordulón, Budapesten a Holokauszt

Emlékközpont és az Élet Menete Alapítvány szervezésében rendeztek megemlékezést a Páva utcai Holokauszt Emlékközpontban. Beszédet mondott Rétvári Bence, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtit-

Fotók: Vadász Gábor

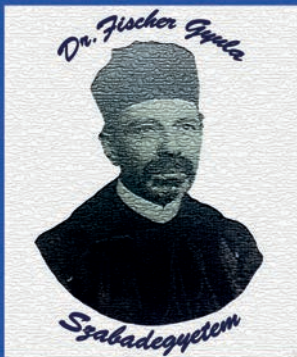
kára, Ilan Mor, Izrael magyarországi nagykövete, Szita Szabolcs, a Holokauszt Emlékközpont igazgatója és Gordon Gábor, az Élet Menete Alapítvány elnöke. Mindenki kiemelte az embertelenséget, az értelmetlen halált áldozatokat, az emlékezés fontosságát, s hogy ügyelni kell arra, hogy soha többé ne fordulhasson elő ilyen. Az eseményen közreműködött Kézdy György színművész és Gerendás Péter előadóművész. Megnyílt az intézményben felállított marhavagonban berendezett vándorkiállítás, amelyet az emlékközpont három fiatal munkatársa készített az ahhoz összeállított oktatási programmal együtt.

Élet Menete itthon és külföldön

A budapesti Élet Menete, miként az itt látható plakáton is szerepel, április 15-én vasárnap 16 órakor kezdődik.

Míg a nemzetközi Élet Menete időpontja április 17-20. A résztvevők 17-én (kedden) este találkoznak zsinagógánk, a Dohány utcai zsinagóga előtt, míg a megemlékezés csütörtökön lesz. Jelentkezni március 15-ig lehet.

Ez a mostani összejövétel kicsit más lesz, mint a többi, mert az Élet Menete 25. évfordulóján a szervezők szeretnék elismerni a második világháború veteránjait, akik életüket kockáztatva harcoltak a szabadságért a náci ellen. Ezért idén második világháborús veteránok is részt vesznek Lengyelországban Auschwitz és Birkenau közötti sétán, beleértve olyanokat is, akik a haláltáborok felszabadítói voltak. A bátor hősök és a holokauszt túlélői szerepelnek a 2012. évi lengyelországi megemlékezés középpontjában.

„A kazár legendától az 1848/49-es szabadságharcig”

Móttó: Az előadás a hazai zsidó történetírás kialakulását, fő kutatási irányait és legfontosabb kutatóit szeretné bemutatni. A történetírás nemcsak tudományos célokat szolgált, hanem az emancipációs és asszimilációs törekvések „háttéranyagát” is biztosította. Az áttekintés a „doktor-rabbik” szerteágazó történetírói tevékenységére és eredményeire kíván rámutatni

Előadó: Schweitzer Gábor
Az előadás helye és ideje: 1075. Budapest Síp u. 12
2012. március 20. 17:30

Molnár Ferenc ismeretlen verse

Előző számunkban azt ígértük, hogy az aktuális események és a tervezett programok mellett a jövőben felidézzük a múltat is, az Új Élet egy-egy számából átvett írásokkal. Ezúttal 1960 novemberéig lapoztunk vissza. A hónap első napján megjelent számban Zsadányi Oszkár Molnár Ferenc egy ismeretlen versét mutatja be. S ha már az „A Pál utcai fiúk” szerzőjéről olvashatnak, akkor emlékezzünk a hatvan éve, 1952, április 1-én elhunyt kiváló íróról. Az említett cikk, az eredeti változata mellett közreadunk néhány anekdotát is.

A József körüti bérházban járunk, ahonnan a Liliom és a Pál utcai fiúk világhírű írójának karrierje elindult és amelynek falán ott hirdeti az emléktábla, hogy ebben a házban született 1878-ban Molnár Ferenc. Az emléktáblát zöld babérkoszorú övezi, azt minden évben megújítják a budapesti úttörők, akik a Nemescek megálmodójának születésnapján díszőrséget állnak a kapu előtt. Molnár Erzsébetnél, az író húgánál

Ceruzahegyező

- Mr. Molnár, én önnek nagy tisztelője vagyok. Minden darabját megnéztem, éppen ezért engedje meg, hogy figyelmeztessem „A jó tündér”-nek egy abszurd mondatára.
- Tessék!
- A darab hőse, az ötvenéves ügyvéd nem álmodhatott gyerekkorában ceruzahegyezőgépéről, mert ezt a gépezetet sokkal később találták fel, mintegy nyolc-tíz év múlva.
- Honnan tudja ezt ilyen pontosan?
- Én vagyok a feltaláló.

járunk, aki szülői lakás meghitt légkörében előzékeny kedvességgel mesél az író egyik ifjúkori éjszakájáról, amelynek emlékét egy eddig ismeretlen vers és Csergő Hugó feljegyzései idézik a Molnár-k9ölte-mény születésének körülményeiről.

Molnár Ferenc

Molnár Ferenc Neumann Ferencként, 1878. január 12-én született egy német-zsidó családban. Édesapja, Neumann Mór (1848–1907) sebész volt, édesanyja Wallfisch Jozefa. Már középiskolásként újságírónak készült, de szülei nyomására 1896-tól egy évig a genfi egyetemen, aztán Budapesten tanult jogot. Ebben az időszakban már jelentek meg cikkei a Pesti Hírlapban, hazatérte után a Budapesti Naplóban. Közben irodalmi műveken és idegen nyelvű színdarabok fordításán is dolgozott. Ekkor magyarosította nevét, mondván felmenői közt akadt molnár. 1906. május 19-én feleségül vette Vészi Margit festő-írónőt, de csak rövid ideig tartott a nász. Később, szintén néhány év után véget ért Fedák Sárival kötött házassága is. Harmadik neje Darvas Lili színésznő volt. Legnagyobb sikerét a Liliommal aratta, nem csak Budapesten, de külföldön is több városban bemutatták, és alapjául szolgált az 1945-ben a Broadway-n bemutatott Carousel (Körhinta) című musicalnek. Majd 1907-ben írta legismertebb regényét: A Pál utcai fiúk címmel, melyet a világ számos nyelvére lefordítottak és több országban mai napig tananyag. Az első világháború alatt Galíciában volt haditudósító, majd könnyed színdarabot írt, amelyek az egyik legnépszerűbb színpadi szerzővé tették. A nemzetiszocializmus elől 1937-ben Svájcba, majd 1939-ben New Yorkba menekült. Amerikában depressziója ellenére forgatókönyveket és színdarabokat írt. 1952. április 1-jén New Yorkban halt meg.

A feljegyzésből megtudjuk, hogy 1900-ban amikor Molnár Ferenc még 22 éves ifjú volt és a Budapesti Napló című napilap riportere, a fiatal újságíró Bródy Miksával, Csergő Hugóval és Molnár Gézával, a lap zenekritikusával éjszákánként az egykori Beliczay-kávéházban üldögéltek. Egy ilyen éjjelen Molnár Géza költő-versenyt hirdetett a három fiatal író között azzal, hogy mint Petőfi, Tompa, Kerényi egykori híres költő-versenye, amelyben egy közös kiránduláson egy erdei lakot énekeltek meg, úgy ők most az éjszakában a kávéházi márvánasztal mellett a főpincértől kapott számoló cédulákon rögtönözve írjanak egy verset az általa megadott témáról. Ez így szólt: *„Megszólal a templom tornyában a hajnali harangszó és utána nyomban a munkára hívó gyári hang.”* A pályadíj egy üveg pezsgő volt és Csergő Hugó feljegyzései szerint ott „a hajnali kávéház ernyedt hangulatában”

Korán

Rágalmazási perben tanúnak idézték meg Molnár Ferencet. Ebben az időben a szigeten lakott és rendszerint csak délután kelt fel. Nem ment el a tárgyalásra, sem az elsőre, sem a másodikra. A harmadik tárgyalásra dörgedelmes idézést kapott. Ha nem jelenik meg, elővezetik. Ennek a fele sem tréfa! Pont nyolc órára magához rendelte egy barátját és fél kilenckor már kocogott velük a konflis a Lipót-körúton. Molnár körülnézett a korai képen, emberek igyekeztek hivatalokba, járó-kelők szaladgáltak, megkezdődött a város reggeli élete. Az író csodálkozva kiáltott fel: - Mennyi tanú!

megszületett a három vers és a pályadíjat Molnár Ferenc nyerte el. Bródy Miksa versének címe a *Két harang*, Csergő Hugóé a *Hajnal* volt és Molnár Ferenc verse (Pályabér - keretben), amelyet a kávéházi cédulák megőriztek. Hatvan éve (azóta már 112 éve – a szerk.) született ez az igazi molnárferencki vers, talán az egyetlen írás, amelyben az azóta világhírűvé vált író hitet tett zsidósága mellett. Örülünk, hogy Csergő Hugó feljegyzései megőrizték az utókor számára és köszönjük az író testvérhúgának, hogy az „Új Élet” rendelkezésére bocsátotta.

Ebéd

Szép őszi vasárnapon künn ebédelt Molnár Ferenc és társasága a hűvösvölgyi Wimpernél. Egy kései csirke folyton ott lábatlankodott körülötte, hiába hessegették, csak nem tágitott. Az író végül dühösen rákiáltott: - Te, eredj innen, mert mindjárt megrendelek!

PÁLYABÉR

Háromszor csendült a harang
Hajnali légben messze hangzó
Háromszor csendült, mialatt
Az ifjú megállt a kapu alatt
Első volt a templom harangja,
Öblös hangja,
Elszállt az utca fölött szépen
S szólt eképen:
Ferenc, szívedből hol az oltár?
Hová lett Mózes és a hit,
Hová lett Dávis és a zsoldár,
Mely megvigasztal és megjavít?
A frigsze krény nálad veszendő
S a tömjénillat mily kevés!
Ferenc, hol van a talisz-kendő
S a hosszúnapi böjtölés?

Komorán zengő büszke hang
És szól a kongó gyárharang:
Ferenc, hol maradt a munka,
A nemesítő és a szép?
Ferenc, fehér kezed lenézi
S joggal a sürgő hangya nép.

E nép annak megmondhatója,
Hogy a munka az élet sója,
S e nép, óh megadatott neki
Éltét elsőzva eszi végig.

Dolgozik mind, egy sem hiú,
Munkában elrútul, meggörnyed,
Ferenc, ön az okos fiú
Ferenc, ön ettől el nem szörnayed?

S aztán hatot ütött az óra
S az ifjú vetkőződni kezdett
S megjegyezte a csengőszóra
Mi néki a vég, az másnak a kezdet!

Nyakába húzta paplanát
Egy kis szégyellte magát.
Szívében kissé újra éledt
Hit, munka és családi élet.

Megtelt hittel egy pillanatra
Elfogta őt a munka láza,
Mondá: a kávéház mi gyatra,
S óh milyen szép az apja háza.

S hogy szóla lt a negyedik hang,
Megostromolván a kaput
Az üde szemetes harang
„Pfüj” – suttogá – és elaludt.

A háborúban is óvták a Kotel épségét

A műsorváltozás jogát fenntartjuk – ez eddig ugyan nem szerepelt a Fischer Gyula Szabadegyetem meghívóiban, de ezúttal az utolsó pillanatban mégis változás történt. A tervezett előadó helyett, főrabbin, dr. Frölich Róbert ugrott be és beszélt a zsidó-arab háborúkról és az előzményekről is a Síp utcai Diszteremben a tágra nyílt szemű érdeklődők sokaságának.

Bevezetésként főrabbin kiemelte, tévedés azt hinni, hogy 1948-ban indultak a harcok, hiszen a Tóra a háborúk története is. Olvashatunk arról, mikor, mely birodalom ellen kellett csatázni. No, és hogy – sajnos – már akkor is nem egy esetben egymással viaskodtunk. . . Idővel, a hős makkabeus harcosokból a háborút l.tenre hagyó zsidókká váltak őseink.

„Majd jövőre. . .” szólt a technika segítségével a dal, s láthattuk a sok tíz évvel ezelőtti Izraelt. „Majd jövőre. . .” szól több fohászu nk is, akár Jeruzsálem, akár Cion kapcsán. Ám sokáig ez csak vágy volt. Egy csodaszép álom...

Dreyfus-per és Herzl

Aztán a XIX. század utolsó éveiben egy magyar újságíró, Herzl Tivadar Franciaországban járt és tudósított a Dreyfus-perről. A zsidó származású kapitányt – hazaárulással vádolták./*Emile Zola, a nagyszerű író ekkor írta meg nyílt levelét Félix Faure köztársasági elnökhöz, J'Accuse (Vádolom) címmel 1896-ban. Ezért börtönre ítélték, de megszökött, míg Dreyfus kapitányt az Ördög-szigeten tartották fogva. Végül kiderült az ártatlansága és felmentették. – A szerk./*

A per kapcsán erőre kapott Franciaországban az antiszemitizmus és atrocitások sorát élték át az ottani zsidók. Herzl ennek hatására is megjelentette A zsidó állam című értekezését, amely javasolja, hogy a zsidóság térjen haza, Palesztinába. A vallási cionizmust így kiegészítette a politikai cionizmus. Herzl több kongresszust is szervezett, megkereste a gazdag zsidókat, volt olyan terv, hogy Ugandában kéne létrehozni a zsidó államot, de ezt elvetették. Halála előtt még elérte a török kormánynál, hogy engedélyezze zsidók letelepedését Palesztinában. Ezzel megtette az első lépéseket Izrael megalakulásához.

Balfour-nyilatkozat

Előadónk beszélt arról, hogy Herzl tárgyalásainak köszönhetően az európai zsidók, leginkább a lengyel, orosz és a Balkánon élők költöztek az „ő hazába”. Majd 1917 végén nyilvánosságra került Arthur Balfour levele, melyben egy önálló zsidó állam felállítása mellett érvelt, a már ott élők sérelme nélkül. Közben sorra alakultak Palesztinában a zsidó szervezetek, míg az összegyűjtött pénzekből egyre több földet vásároltak meg. Így sorra jöttek létre a kibocok, mosávok. Ez egyre kevésbé tetszett az araboknak, s rendre megtámadták a kisebb védtelen településeket. Ennek hatására pedig létrejött többek között az Irgun és a Hagana, melyek a védekezés mellett megelőző csapásokat is alkalmaztak. A II. világháború idején a Hagana együttműködött a britekkel a nációk ellen és az angol hadseregben egy ötezer főből álló zsidó dandár is harcolt./Ennek volt tagja a mártírhálált halt Szenes Hanna is. . . /A háború végét követően három évvel, 1948 május 14-én először ülhett össze a Knesszet és David Ben Gurion

kikiáltotta a független Izrael államát. Majd kétezer év után ismét volt saját országuk a zsidóknak! **Az első, a függetlenségi háború** Katonák masíroztak az archív filmen – s ismét visszautazunk az időben. Főrabbin kiemelte, alig, hogy megalakult az ország, a boldogságot szorongás váltotta fel.

Összefogott öt „kedves szomszéd” (Egyiptom, Libanon, Szíria, Transzjordánia és Irak) és meg akarta semmisíteni az éppen csak megszületett államot. Bár a hadsereg létszámában nem volt számottevő különbség, ám a másik oldal jelenetős technikával és rengeteg fegyverrel rendelkezett, az izraeliek híján voltak mindezeknek, így harcoksi knak és tankoknak is, miként nem létezett légierő sem. Az angolok engedélyével legalább lőszereket lehetett gyártani. A leggyengébb láncszem, azaz Libanon ellen vonultak először csatába az izraeli katonák és két hét alatt győztek. Majd két, még „Mózes korából ottmaradt” – egész pontosan XIX. századi tarakkal kilőttek két tankját a támadó szíriaiaknak, akik ettől megijedtek, mert nagyobb erőt feltételeztek és elmenekültek. Az egyiptomiak már csak 25 kilométerre jártak Tel-Avivtól, amikor sikerült megállítani őket. Közben a katonák egy jelentős része élelmiszert és gyógyszert csempészet naponta az éhező Jeruzsálembe, s ez sok áldozattal járt. Az egy évig tartó háborúnak végül az ENSZ által hirdetett tűzszünet vetett véget.

Szezei-válság

Nasszer 1952-ben lett Egyiptom ura, s már ekkortól harcra készült Izrael ellen. Négy évvel később, október 25-én szövetséget kötött Szíriával és Jordániával. Négy nappal később pedig támadást indítottak Izrael ellen. Egyiptom korábban a Szezei-csatorna lezárásával Angliának és Franciaországnak is jelentős kellemetlenségeket okozott, így ezek az országok Izrael szövetségeseivé váltak. Az ejtőernyősök, s egy akkor feltűnt – később a politikában is nagy karriert befutó, – tábornok, Ariel Saron parancsnokságával Egyiptomban arattak sikereket és pusztították el az ottani légierő 90 százalékát. A „fáraók”

két szövetségese hezitált egy napig, s ez éppen elég volt a végőő győzelemhez. Frölich Róbert megjegyezte, bár egyetlen ember élete is drága, de egy ilyen csata kapcsán azt mondhatjuk „csak” 180 izraeli halt meg, míg az egyiptomi veszteség 2000 fő, továbbá hatezren estek fogságba és a haditechnika jelentős része is a zsidók kezébe került.

Hatnapos háború

Fegyverszünet és nem béke zárta a két összecsapást, így az arabok még kevésbé érezték ezt magukra nézve – sokáig kötelezőnek. Bár a vereségek miatt sokáig csak erőt gyűjtöttek, számítani lehetett az újabb támadásra – tudtuk meg előadónktól. Aztán 1967. április 7-én Szíria légítámadásokat intézett izraeli kibucok ellen, majd

májusban csapat-összevonásokat eszközölt. Június 5-én pedig elkezdődött az újabb háború. Ezúttal viszont az izraeli hadsereg nem várt az „első pofonra”, hanem először „ütött”. Nem is kicsit! A megelőző támadás során, még a földön megsemmisítette az egyiptomi, majd a jordán légierőt, s a szíreik is csupán a harmada úszta meg. A következő napokban elfoglalták a Sínai-félszigetet és Golán fennsíkot is, közben megvívták minden idők egyik – második – legnagyobb páncéloscsatáját is, a Mitle-szorosban – győzelemmel. Június 7-én pedig megtörtént, amiben kevesen bíztak, Jeruzsálem óvárosa, majd a Templom-hegy is izraeli kézre került. A katonák pedig boldo-

gan, dalolva, sírva léptek Kotelhez, a Szentélyből a mai napig megmaradt falhoz. . .

Vallás és a harcok

Idő hiányában a következő két háborúról – a jajm kippuri, illetve a libanoni – majd máskor hallhatunk. S az előző záró képeken, a Kotelnél láthattuk a meghatott rabbikat, katonákat, de egyszerű embereket is, akik ott lehettek, ahol korábban talán csak a legszebb álmaikban. Énekeltek, imádkoztak, s potyogott a könnyük. És igen fontos dologra hívtá fel figyelmünket Frölich Róbert, mint mondta, több résztvevővel is beszél, s egybehangzóan állították: parancsba kapták, a Kotel közelében nem használhatnak lőfegyvert, csak szuronyt, kést, vagy bármilyen kézi eszközt, nehogy kárt tegyenek A Falban, a szent helyben.

Főrabbin kiemelte, nem csak itt kapcsolódik össze ismét a vallás és a háború, de a Tórában is a pap engedte útjára a harcosokat, s az Írásban is szerepel, jogunk van megvédeni magunkat. Bármí áron. Még úgy is, ha a támadóval szembe mi tesszük meg az első „lépést”. Miként azt a hatnapos háborúban, s az a megelőző csapás, azóta a katonai egyetemek kiemelt tananyaga. Míg a mi „óránk” rendkívüli érdeklődést váltott ki a megjelentekből. . . *(schiller)*

Zsinagógák a nagyvilágból - Firenze

Képeslapok – képes történelem
Januártól új sorozattal kedveskedünk olvasóinknak. Egy majd 1400 darabból álló, egyedi magángyűjteményt teszünk „közkinccsé”, és hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot a hozzá tartozó ismeretekkel, kuriózumokkal, érdekességekkel. A gyűjtemény többnyire az 1890-től 1945-ig megjelent elsősorban zsinagógákat ábrázoló, másrészt a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözetekkel foglalkozó lapokat tartalmazza.

Vercelli után Firenzébe, Toszkána központjába utazunk. Az európai és olasz kultúra meghatározó városa a reneszánsz bölcsőjeként is ismert. Bizonyíthatóan az egyik legrégebbi, – a római hódítások óta, – zsidók által is lakott város. A legfolytonosabb zsidó élet helyszíne talán az egész európai kontinensen. A közösség tagjainak többsége kereskedő volt, hiszen a szomszédos országok gyakorlatát átvéve, csak kereskedelemmel és pénzügyekkel foglalkozhattak. A kora XIV. századtól a környező országokból menekülő zsidók szívesen választották Firenzét új otthonukként. 1428-ban a pápa adott védelmet számukra, mivel pénzügyeit a helyi közösség bankáiraival végeztette. Hivatalosan bejegyezve csak 1437-ben alakult meg a helyi hitközség, melyet a Medici család is támogatott és védett többek között Bernardino da Feltré és Girolamo Savonarola fanatizmusától, akik a pestis járványt is a „zsi-

dók számlájára” próbálták írni, és ki akarták őket utasítani a városból. 1490-ben, amikor a Medici család ideiglenesen elveszítette a hatalmát, a zsidókat kiutasították Firenzéből, de 1512-ben visszatérhettek. Ebben az időszakban szinte kivétel nélkül a Medici család fizikusai, tanítói a helyi zsidók közül kerültek ki. Az egyik legismertebb, aki Cosimo de Medici környezetében dolgozott egy ferrarai szefárd zsidó volt, Jacob Abravanel, de ismert tény, hogy a spanyol és portugál menekültek (maranusok) közül, akik a városban telepedtek le is sokan, komoly tudással gazdagították a tudományos munkát. A helyi zsidóság bizonyos részét az 1570-es években törvényileg gettóba kényszerítették, de lehetőség nyílt zsinagóga alapítására, is-

kola, kóser üzlet és mikve létrehozására, használatára. A XVIII. századra már majd ezren éltek a gettóban. Ekkor nyílt az első zsidó nyomda is, mely kiadta Aaron ben Jacob hahohen művét az Orot Hayyim-ot. Az 1848-as forradalom visszaadta a zsidók szabadságjogát és ledőltek a gettó falai. 1874-ben kezdődött a helyi zsinagóga építése, melyet 1882-ben avattak fel. Első főrab-bija egy askenáz rabbi volt, Samuel Hirsch Margulies, aki 1922-ben bekövetkezett haláláig látta el a rabbini teendőket. 1931-ben 3000 zsidó élt Firenzében. 1943-ban a náci megszállták a várost, összegyűjtötték a helyi zsidókat, és deportálták őket, s szinte minden család Auschwitzba került, és csak 13-an tértek vissza. Fontos megjegyezni,

hogy nagyon sok hős olasz hazafi mentett zsidókat ebben a sötét időszakban. A német megszállók összetörték, kifosztották és felégették a zsidó boltokat. Az olasz hadsereg a zsinagógát autógarázsként használta, majd a német csapatok visszavonulásakor felakarták robbantani az épületet, de az ellenállóknak köszönhetően ez meghiúsult és csak részleges károkat okoztak, melyeket a háború után kijavítottak. Később az 1966-os firenzei nagy árvíz is pusztítást okozott az épületben, de a város a katasztrófát követően restauráltatta a megrongált részeket. A háború óta 1600 zsidó él a városban, és a zsinagógán kívül ismét működik iskola, óvoda, étterem, kóser boltok és mikve is. A zsinagóga építészé Mariano Falcini volt és Vincente Micheli, továbbá a Vercelli zsinagóga tervezője (akiről az előző cikkben megemlékeztünk) Marco Treves. Az épület díszítő elemei egyaránt tartalmaznak iszlám és olasz elemeket is. A sienai katedrálishoz hasonlóan a felhasznált építőanyag, és azok színei a Toszkán hagyományoknak megfelelően a piros és bézs csíkok gránitból. A mór stílusú épület bejáratánál patkó alakú boltívek alatt haladhatunk keresztül, a hagymakupola alakú tető a Hagia Sophia egy részletére emlékeztet. Az épület külön érdekessége, hogy az USA-ban található Baltimore, Maryland Oheb Shalom zsinagógát kicsiben, de a firenzeiről másolták.

Izsák Gábor

A Blogger Séf ajánlata

Sharon Asher

www.izrael-kulturaja.blogspot.com

A receptek 6 személyre szólnak »

Kreplah

Hozzávalók: 2 csésze liszt, 2 tojás-sárgája, csipet só, fél csésze víz, A töltelékhez: 1 csésze apróra vág-

dalt főtt hús, 1 fej hagyma, 1 tojás, 1 evőkanál morzsa, 2 evőkanál olaj, só, bors
Elkészítés:
A hagymát igen apróra vágjuk, majd olajon megpároljuk, hozzáadjuk az apróra vágott főtt húst, és még 5 - 10 percig kis lángon főzzük. Lehúzzuk a tűzről, hozzáadjuk az egy evőkanál morzsát, a tojást és a fűszereket. Megvárjuk, míg kihűl, elkészítjük a tésztát, összegyúrjuk a hozzávalókkal, és vékonyra nyújtjuk. Nagy derelyeszaggatóval négyzetekre vágjuk, megtöltjük, majd a tészta szélét megkenjük tojással, s háromszögletűre hajtogatjuk. A szélét gondosan összenyomjuk, nehogy kiessen a töltelék. Sós vízben kifőzzük, húslevessel tálaljuk.

Csirkemell csípős mártással

Hozzávalók: 1 fej vöröshagyma, 6 db csirkemell, ízlés szerint só, bors, 2 evőkanál margarin, 4 evőkanál bor, 6 evőkanál ketchup, 1 kiskanál erős paprika, 4 kiskanál mustár, 2 evőkanál petrezselyemzöld

Elkészítés:
A csirkemelleket felszeleteljük, enyhén klopfoljuk ki, sózzuk, borsozzuk, majd közepes tűzön süssük meg. A megsült csirkét tartjuk melegen és ugyanabban a serpenyőben pirítsuk meg a közepesre aprított hagymát. Adjuk hozzá a bort, a ketchupot és az erős paprikát. Kanállal kevergetve 3 percig főzzük. Vegyük le a tűzről, adjuk hozzá a mustárt és az apróra vágott petrezselymet, és öntsük a csirkére. Köretként kromkettet, és/vagy rizst adhatunk mellé.

Hámán-táska

Hozzávalók: 35 dkg rétesliszt, 15 dkg margarin, 1dkg élesztő, 10 dkg cukor, só, reszelt citromhéj, 2 tojás, kevés rum, szilvalekvár vagy máktöltelék.

Elkészítés:
A lisztet elmorzsoljuk a margarinnal és az élesztővel. Belekeverjük a cukrot, a sót, a citromhéjat, a két tojást, és annyi rumot adunk hozzá, hogy jól nyújtható tészta legyen. Kinyújtjuk, és háromszögletű darabokra vágjuk. Szilvalekvárral, vagy mákkal töltjük, félbehajtogatjuk, szélét lenyomkodjuk, és tojással kenve kikent lisztezett tepsi-ben pirosra sütjük. Készíthetjük úgy is, hogy nagyobb pogácsaszaggatóval kivágjuk, a tölteléket középre rakjuk és három oldalról felhajtva középen összenyomjuk.

Jó étvágyat kívánunk!

Együtt bulizott a Dohány és a Bethlen

Már mondani sem kell, hogy meny-nyire baráti a kapcsolat a Bethlen téri-, illetve a Dohány utcai zsinagóga közössége között. Már eddig is rengeteg közös rendezvényen vettünk részt (legutóbb ősszel, a lecsópartin), s most ismét együtt töltöttük az estét. Ráadásul nem is csak egy átlagos hétköznapit, hanem TuBisvát ünnepét. Ezúttal is mi mentünk vendégségbe, s többség már a meghirdetett program előtt érkezett, így együtt imádkoztunk vendéglátóinkkal a hangulatos és szép zsinagógában. Aki először járt ott, annak gondolom rögtön feltűnt, hogy a mi templomainkkal (Dohány és Hősök) ellentétben itt

TuBisvát

A zsidó naptár szerint négy újév van: Niszán elseje a királyok és ünnepek újéve (a Tóra ezzel kezdi számolni a hónapokat); Elul elseje a tizedek újéve; Tisri elseje Rajs Hásónó, a zsinagógai újév, a teremtés ünnepe, a naptári év kezdete; illetve Svát hónap tizenötödike a fák újéve. Az ókori Izrael törvényei a mezőgazdasági szolgáltatások miatt írták elő a fák újévének megtartását, az ünnepet napjainkban is megtartják. Így minden fának ez a születésnapja. Izraelben Svát 15-én ültetik a fiatal csemetéket. Szokás hogy gyümölcsöket és olajos magvakat együnk ilyenkor. A füge, a datolya, a mazsola, a majomkenyérfa gyümölcse és a mandula kimondottan népszerűek. Sok vallásos zsidó az asztalra teszi a hét „alapételt”, amiket a Tórában Izrael földjével azonosítanak, ezek a Dövérim 8:8 szerint a búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olívbogyó és a datolya.

valóban külön részt biztosítanak a hölgyeknek, akik „láthatatlanokká” válnak, hiszen egy elfüggönyözött rész a „birodalmuk”.

Az ima után felmentünk a színházterembe, amelyben már csodásan megterített asztalok vártak rá, megannyi finomsággal.

A két elnök, Kálmán Tamás, illetve Zoltai Gusztáv köszöntője után a két főrabbi, Deutsch Róbert és dr. Frölich Róbert adott tanítást, és beszélt az ünnepről. Házigazdánktól megtudtuk, hogy régen nem volt ilyen „flancos” neve az ünnepnek, pedig akkor is a gyümölcsökről és a fákról szólt. Míg a mi főrabbinak ezúttal sem tagadta meg magát és egy kedves anekdotát idézett fel. Aztán az áldások elmondását követően végre mindenki nekiláthatott az előtte lévő tálakon elhelyezett

gyümölcsöknek. A teljesség igénye nélkül igyeksznünk most felidézni a finomságokat: gránátalma, banán, körte, mandarin, szőlő, ananász, na-

rancs, datolya, mandula, pisztácia, kesüdió, mogoró, füge, olívbogyó és kétféle aszalt gyümölcs is. S a jelenlévők becsülettel fogyasztották a csemegét. Közben, hiszen azért ez egy jókedvű ünnep, a kántorok is dalra fakadtak, s olykor a közönség is velük énekelt. Ismét egy remek estét töltött együtt a két közösség. Az újabbra nem is kell sokat várni, hiszen a zájín adári (hal)vacsora alkalmával is találkozunk, s ezúttal mi, a Dohány körzet lesz a vendéglátó. s.zs

Az ünnepekkel ismerkedtek a kicsik

Vasárnap délutánonként, négy órától még mindig a gyerekek veszik birtokba a Wesselenyi utcai Talmud-Tórát. A nagy havazás ugyan még a lelkesebbeket is elijesztette, de legutóbb viszont egyre csak gyűltek, végül több mint, tíz lurkó szaladgált a teremben. Ismerkednek a hetiszakaszokkal, a hagyományokkal, s közben rajzolnak, ragasztanak, játszanak, vagy énekelnek a kis srácok. A foglalkozásokat Bozzai Juditra, illetve Frölich Kitty tartja.

Február második vasárnapja természetesen TuBisvát jegyében telt el. A „tanár néni” szóltak arról, hogy mit, és miként ünnepelünk ez a

napon. A gyerekek nagy örömére, az ünnepnek megfelelően az asztalra is került tizenöt különböző gyümölcs, melyekről beszélgettek – na és persze lelkesen kóstoltgatták. A gyerekek papírkosarakat készíttettek, kidíszítették, és mindenki a saját kosarába tette a gyümölcsökből. A legjobban a mandarin fogyott, persze a mandula, mogoró, és a többi finomság is gazdára talált. Hiába no, nem lehet elég korán kezdeni, és rövid idő elteltével már cserélgették a kosarukban levő gyümölcsöket. Ki-ki a kedvenceit igyekezett begyűjteni. Addig is sok mosolyt lehetett látni a kicsit arcán, de az „üzletkötés” még fokozta is ezt. Kiváló hangulatban telt ez a délután.is!

Múlt héten pedig már Purimról hallhattak a megjelentek. Judit és Kitty elmesélte Eszter királynő történetét, hogy miként mentette meg a zsidókat az ellenük törő gonosz Hámántól, aki végül nem csak vagyonnal, de életével is fizetett. Ráadásul többnyire már mindenkinek akadt némi emléke, akadt aki az ízletes Hámántáskáról beszélt, de olyan is, aki elmesélte, hogy a zsinagógában a Megilla felolvasásakor zajongani kellett, mikor

Hámán nevét hallották. Ezt most mindenki gyakorolhatta, s a gyerekek lelkesen ütötték az asztalt, amikor Judit Hámán-t említette. Ezt követően purimi gyerekdalokat énekeltek a megjelentek. S hogy még jobban élvezzék, ritmushangszert kaptak, azzal zajongtak, talán utóbbi volt a legnagyobb motiváció. Majd kivágott álarcot díszítettek Kitty segítségével, és végül süteményt ettek, míg megjöttek a szülők.

